

HELENA KUCZYŃSKA*

DUCHOWOŚĆ OSÓB ŚWIECKICH TRZECIEGO TYSIĄCLECIA W TROJAKIEJ GODNOŚCI I MISJI CHRYSYTA

Przybierająca coraz większe rozmiary sekularyzacja pobudza do zwrócenia szczególnej uwagi na sprawy świeckich w Kościele i w świecie, kiedy zastanawiamy się nad duchowością chrześcijańską w trzecim tysiącleciu. Wielkim osiągnięciem Soboru Watykańskiego II jest ożywienie teologii laikatu. Owocuje ona przywróceniem świeckim katolikom ich tożsamości i roli wynikającej z faktu przynależności do eklezjalnej wspólnoty. Wskazać trzeba także na potrzebę chrześcijańskiej formacji tych osób, stanowiącą fundament ich zaangażowania w życie Kościoła¹.

W kontekście przemian współczesnego świata istotnym działaniem wydaje się być pogłębienie zagadnienia duchowości. Nie ulega wątpliwości, że i dzisiaj istnieje konieczność szukania odpowiedzi na pytanie, kim jest człowiek, jakie jest jego powołanie i godność. Św. Jan Paweł II przypominał, że człowieka nie można zrozumieć bez Chrystusa². Wzywał do uważnego wczytywania się w dokumenty soborowe, których bogactwo nie zostało wyczerpane³.

Problemem niniejszej refleksji jest próba opisanego duchowości katolików świeckich, przeżywających konsekwencje chrztu, który wprowadza ich w uczestnictwo w trojaką godność i misję Chrystusa. Zasygnalizowany temat składa się z kilku zagadnień, które będą przedstawione w następującej kolejności: duchowość trzeciego tysiąclecia, w tym nurty kulturowo-społeczne i duchowo-religijne, oraz duchowość chrzcielna i powszechne powołanie do świętości w odpowiedzi na wezwanie Soboru Watykańskiego II do rozwijania

* mgr Helena Kuczyńska – doktorantka w Katedrze Teologii Pastoralnej i Katechetyki na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie; e-mail: helena.kuczynska@wp.pl

¹ Por. M. Fiałkowski, *Formacja chrześcijańska katolików świeckich w świetle nauczania Kościoła współczesnego. Studium teologiczno-pastoralne*, Lublin 2010, s. 14.

² Por. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis. Odkupiciel Człowieka*, 10.

³ Por. W. Słomka, *Wizja świętości w dokumentach Soboru Watykańskiego II*, w: *Duchowość na progu trzeciego tysiąclecia*, red. M. Chmielewski, Lublin 1999, s. 87-88.

duchowości jako udziału chrześcijan w godności i misji Chrystusa (kapłańskiej, prorockiej, królewskiej).

1. Duchowość trzeciego tysiąclecia

Mówiąc o duchowości w Polsce nie możemy pominąć kontekstu historyczno-społecznego. Przemiany, które zaistniały po obaleniu reżimu komunistycznego to także przestrzeń wolności odzyskana przez Polaków, zachłysłeniśmy się nią i poszliśmy w różnych kierunkach. Lata przemocy i ucisku odcisnęły piętno także na młodym pokoleniu. Oszukańcza ideologia pozostawiła ruiny materialne i ruiny życia duchowego.

Epokowym wydarzeniem o wyraźnym wydźwięku także w Polsce był Sobór Watykański II, który zainspirował nowe nurty w duchowości XXI w. o charakterze kulturowo-społecznym i duchowo-religijnym⁴.

1.1. Nurty kulturowo-społeczne

U podstaw chrześcijańskiej duchowości jest powszechne powołanie do świętości. Drugi Sobór Watykański przypomniał, że do świętości powołani są wszyscy – nie tylko osoby konsekrowane, ale także świeccy. Stało się jasne, że chrześcijanie jakiegokolwiek stanu i zawodu są zobowiązani do pełni życia chrześcijańskiego i doskonalenia się w miłości⁵. Zaowocowało to w swoisty sposób w latach wielkich przemian (siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w.) w Polsce, zwłaszcza w dobie „Solidarności”. Powszechną praktyką były wspólne, publiczne modlitwy, sprawowanie Eucharystii i innych sakramentów.

Znaczący wpływ na duchowość polską miał papież Polak. Pielgrzymki św. Jana Pawła II do ojczyzny stawały się nowym doświadczeniem Kościoła. Jego słowa kierowane do rodaków, szczególnie wołanie z Placu Zwycięstwa *Niech zstąpi Duch twój i odnowi oblicze ziemi, tej ziemi*, zmaterializowało się w procesie zmian społecznych i politycznych. Transformacja wywarła wpływ na postawy duchowe. Zauważyć można radykalne postawy moralno – duchowe, ale z drugiej strony obserwujemy laicyzację życia, kryzys wartości i autorytetów, a także brak zainteresowania sprawami społecznymi⁶.

Rozważając zagadnienia współczesnej duchowości należy koniecznie uwzględnić znaczenie mediów, które mogą być pomocą dla duchowości. Dziennikarze w swojej codziennej pracy często stają przed dylematami etycznymi i tu duchowość może być dla nich wsparciem⁷. Święty papież Jan Paweł II przypomniał, że świat teatru, kina, telewizji i muzyki z wielką siłą oddziałuje

⁴ Por. M. Chmielewski, *Nurty we współczesnej duchowości*, <http://www.orrk.pl/kongresy-tema-tyczne/formacja-duchowa/inspiracje-52081/238-nurty-we-wspoczesnej-duchowoci/> (dostęp: 16.11.2016).

⁵ Zob. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 40 (dalej: KK).

⁶ Por. M. Chmielewski, *Nurty we współczesnej duchowości*, dz. cyt.

⁷ Zob. W. Misztal, *Czy media potrzebują duchowości?*, <https://ekai.pl/diecezje/krakowska/x55222/ks-prof-wojciech-misztal-z-upjp-czy-media-potrzebuja-duchowosci/?print=1/> (dostęp: 7.01.2017).

na ducha ludzkiego. Wiąże się to z odpowiedzialnością osób zaangażowanych w tych dziedzinach, za przekazywanie wraz z rozrywką treści pozytywnych, zdrowych moralnie, zdolnych napełniać życie ufnością i miłością⁸. Konkludując możemy stwierdzić, że media i duchowość potrzebują siebie nawzajem.

W posoborowym nauczaniu Kościoła wyraźnie podkreśla znaczenie małżeństwa i rodziny jako najważniejszej komórki społecznej w wychowaniu młodego pokolenia w duchu chrześcijańskim, jako przyszłości narodu⁹. Zadaniem świeckich jest wspólnymi siłami uzdrawiać istniejące na świecie obyczaje i stosunki, jeśli one skłaniają do grzechu, by stosowały się do norm sprawiedliwości i raczej sprzyjały praktykowaniu cnót, niż im przeszkadzały. Tak postępując, nasyca kulturę i dzieła ludzkie wartościami chrześcijańskimi¹⁰.

1.2. Nurty duchowo-religijne

Najbardziej wyraźnym nurtem duchowości posoborowej jest doświadczenie małej grupy wychodzące w miejsce doświadczenia Kościoła masowego. Wśród laikatu rozwijają się nowe formy życia chrześcijańskiego jako zrzeszenia tradycyjne oraz bogactwo nowych ruchów i stowarzyszeń. Adhortacja Apostolska *Christifideles laici* Jana Pawła II przedstawia zainteresowanie Kościoła zrzeszeniami świeckich. Współczesne ruchy odznaczają się wrażliwością na wspólnotowość, także poszukiwaniem Kościoła jako wspólnoty. Nauka Soboru Watykańskiego II przenosi nas jakoby w przeszłość, w czasy starożytności. W życiu duchowym wspólnot charakterystyczne jest sięganie do źródeł chrześcijaństwa, powrót do patrystyki. Kulturowane są niektóre formy życia Kościoła pierwotnego, co przejawia się głównie w akcentowaniu bezpośredniego kontaktu z Pismem Świętym. Zrzeszenia nastawione są na przeżywanie wiary, a więc dzielenie się doświadczeniem wiary, czyli świadectwo. Elementami życia małej grupy jest wspólnota dóbr duchowych (np. modlitwa wstawiennicza), wzajemna służba, praktykowanie modlitwy Liturgii godzin¹¹.

Jednym z wymiarów obecności laikatu w Kościele są nowe nurty duchowości: odnowa życia rodziny (np. Domowy Kościoł w łonie Ruchu Światło-Życie¹², Rodziny Nazaretańskie), uwrażliwienie na działanie Ducha Świętego (np. ruch Odnowy w Duchu Świętym). Jest to także publiczne świadectwo wiary i ewangelizacja, droga neokatechumenalna¹³, oraz realizacja rad ewangelicznych w świeckim wymiarze życia¹⁴.

⁸ Por. Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, 10 (dalej: NMI).

⁹ Zob. tenże, Posynodalna adhortacja apostolska *Christifideles laici*, 59 (dalej: ChI).

¹⁰ Por. KK 36.

¹¹ Por. S. Ropiak, *Eklezjologia Soboru Watykańskiego II w ujęciu Sługi Bożego księdza Franciszka Blachnickiego*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 46-50(2000), s. 125.

¹² Por. tenże, *Formacja rodziny na przykładzie Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie i Wspólnoty Dobrego Pasterza w Olsztynie*, w: *Rodzina w jednoczącej się Europie*, red. W. Nowak, M. Tunkiewicz, Olsztyn 2003, s. 123-126.

¹³ Por. tenże, *Charyzmat Ruchu Światło-Życie*, <http://warmia.oaza.pl/teksty-podstawowe/22-charyzmat-ruchu/> (dostęp: 10.02.2017).

¹⁴ Zob. J. Augustyn, *Rady ewangeliczne. Nie tylko dla osób zakonnych*, Kraków 2015, s. 7.

Współczesne wspólnoty wnoszą nową jakość w tradycyjne formy życia duchowego, co dostrzegamy w ożywieniu praktyki indywidualnych rekolekcji zamkniętych, korzystanie osób świeckich z kierownictwa duchowego, odnowa liturgii parafialnej, wspieranie dzieł charytatywnych¹⁵.

Duchowości ruchów wpisuje się także w tradycyjną pobożność maryjną, poszerzoną o eklezjotypiczny wymiar. Wyraźnie to zauważamy w Ruchu Światło-Życie m.in. poprzez wskazanie na osobę Maryi jako wzoru Nowego Człowieka¹⁶. Papież Jan Paweł II wraz z grupą biskupów z całego świata zawierzył losy ludzi nowego tysiąclecia Maryi, oddając wszystkich pod Jej macierzyńską opiekę. Mamy iść drogą za Maryją, Ona nas zaprowadzi do swego Syna. Matka Boża jest najlepszą nauczycielką, zna ból i cierpienie, dlatego nas doskonale rozumie. Jezus dał nam swoją Matkę jako wzór do naśladowania w każdej sytuacji, a szczególnie w rozważaniu spraw życia duchowego¹⁷.

Znamienne jest, że św. Jan Paweł II, aktywny propagator nauczania Soboru Watykańskiego II, nie napisał żadnej encykliki czy też listu poświęconego wyłącznie życiu duchowemu, lecz w większości jego dokumentów pojawia się przymiotnik „duchowy” np. w *Redemptor hominis*, *Dominum et vivificantem*, *Veritatis splendor*, *Ecclesia de Eucharystia*. Oficjalnie wyraz „duchowość” występuje po raz pierwszy w encyklice *Laborem exercens*, w której piąty rozdział nosi tytuł *Duchowość pracy*. Możemy wnioskować, że brak odrębnego dokumentu o duchowości spowodowany jest tym, że życie duchowe wpisane jest w całą egzystencję człowieka. Według św. Jana Pawła II, duchowość chrześcijańska to indywidualny i praktyczny sposób dążenia do świętości. Natomiast „świętość” to nie coś nadzwyczajnego, ale wysoka miara zwyczajnego życia¹⁸.

2. Soborowe inspiracje współczesnej duchowości

Przed Soborem Watykańskim II w powszechnym przekazie mocno podkreślano naukę o tzw. stanach doskonałości nie zaliczając jednak do nich laikatu, a nawet niższego kleru¹⁹. Na posoborową problematykę powołania do świętości składa się wiele szczegółowych zagadnień, które wypływają z postawy otwartego dialogu ze światem oraz poszukiwania ekumenicznej jedności. Główne z nich to wyraźne wezwanie laikatu do podjęcia ogólnego powołania do doskonałości, traktowanego też jako inspiracja w kształtowaniu aktualnych

¹⁵ Por. M. Chmielewski, *Nurty we współczesnej duchowości*, dz. cyt.

¹⁶ F. Blachnicki, *Oaza Nowego Życia stopnia podstawowego*, *Podręcznik*, Część B szczegółowa, *Światło-Życie*, [b.m.d.w.], s. 168-169.

¹⁷ Zob. S. Ropiak, *Pedagogia personalistyczno – maryjnej koncepcji Nowego Człowieka realizowana we Wspólnocie Dobrego Pasterza Ruchu – Życie*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 69(2004), s. 75-89.

¹⁸ Por. NMI 30.

¹⁹ Zob. W. Słomka, *Wizja świętości...*, dz. cyt., s. 91.

cech duchowości oraz teologia duchowości odwołująca się do chrztu i żywej relacji do Chrystusa²⁰.

2.1. Główne wskazania Soboru Watykańskiego II kształtujące współczesną duchowość

U podstaw rozwijania modelu współczesnej chrześcijańskiej duchowości, będącej przedmiotem dociekań teologów, jak i autorki niniejszego artykułu, jest świadomość powszechnego przywileju i zarazem obowiązku pielęgnowania świętego życia. Do realizacji tego postulatu usilnie wzywali soborowi Ojcowie. Piąty rozdział *Konstytucji dogmatycznej o Kościele*, zatytułowany *Powszechne powołanie do świętości w Kościele*, uznano za jeden z najdonioślejszych akcentów nauki soborowej. Dla kręgów laikatu chrześcijańskiego stał się on dokumentem przełomowym. W Kościele jest tylko jedna świętość, przewidziana przez Boga dla wszystkich chrześcijan. Istotą świętości jest doskonałe miłowanie Boga i bliźniego, a nie jak mniemano przez wiele stuleci życie według rad ewangelicznych²¹. Zachowują one znaczenie w realizacji powołania do świętości, lecz nie stanowią jej istoty i nie są zarezerwowane wyłącznie dla stanu zakonnego²². Trzeba przy tym zaznaczyć, że wierność radykalizmowi życia według rad ewangelicznych sprowadza się ostatecznie do miłości Boga i człowieka²³.

Jedna i jedyna świętość różnie się wyraża u poszczególnych ludzi, którzy dążą do doskonałej miłości żyjąc we właściwych sobie stanach życia. Specyfiką powołania do świętości wiernych świeckich jest miejsce jej realizacji²⁴. Ogromne znaczenie ma spójność życia laikatu. W jego codzienności nie może być dwóch równoległych nurtów: życia duchowego z jego wartościami i wymogami, a jednocześnie tak zwanego życia świeckiego²⁵. Chrześcijanie ci funkcjonują w zwyczajnych warunkach życia rodzinnego i społecznego. Istotą świętości laików jest, według św. Jana Pawła II, przeżywanie życia włączonego w rzeczywistość doczesną w Duchu Świętym²⁶. Uświęcają się oni przez wykonywanie zwykłych zajęć codziennych. Sobór kategorycznie stwierdza: „Ani troski rodzinne, ani inne sprawy świeckie nie powinny pozostawać poza sferą ich życia duchowego”²⁷. Dokonywanie odkrycia własnej drogi przez katolików świeckich, jak i rozeznawanie, czego Bóg oczekuje, powinno przekładać się na konkretne działania w sytuacjach powszednich²⁸. Urzeczywistnianie powołania laikatu do świętości chrześcijańskiej nie może naruszać ich statusu

²⁰ Por. G. Lazzati, *Duchowość świecka*, tłum. B. Piotrowska, Kraków 1993, s. 10-11, 57.

²¹ Zob. KK 40.

²² Zob. M. Fiałkowski, *Formacja chrześcijańska...*, dz. cyt., s. 131.

²³ Zob. W. Słomka, *Wizja świętości...*, dz. cyt., s. 96.

²⁴ Por. M. Fiałkowski, *Formacja chrześcijańska...*, dz. cyt., s. 131.

²⁵ Zob. Chl 59.

²⁶ Zob. tamże, 17.

²⁷ Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, 4 (dalej: DA).

²⁸ Por. M. Fiałkowski, *Formacja chrześcijańska...*, dz. cyt., s. 133.

świeckiego, ale winno uzdalniać do zamieniania ich działań we wszystkich dziedzinach życia, jak małżeństwo, rodzina, prace społeczne i zawodowe, na funkcję miłowania Boga i człowieka²⁹. Potwierdzają to dokumenty soborowe: w konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* – „wszystkie ich uczynki, modlitwy i apostołskie przedsięwzięcia, życie małżeńskie i rodzinne, codzienna praca, wypoczynek ducha i ciała, jeśli odbywają się w Duchu, a nawet utrapienia życia, jeśli są cierpliwie znoszone, stają się duchowymi ofiarami, miłymi Bogu przez Jezusa Chrystusa”³⁰. Natomiast w konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* sobór wzywając wszystkich świeckich do tej jedności piętnuje wyraźnie rozłam pomiędzy wiarą i życiem³¹. Zadaniem wierzących jest coraz lepsze rozumienie swojego powołania i pełniejsza jego realizacja w zwyczajnych warunkach świata³². Jednocześnie należy zauważyć, że „tylko w tajemnicy Kościoła, jako tajemnicy komunii, objawia się tożsamość świeckich, ich autentyczna godność. A tylko w obrębie tej godności można określić ich powołanie i misję w Kościele i świecie”³³. Z tytułu swej przynależności do Kościoła wszyscy wierni otrzymują powszechne powołanie do świętości i w nim współuczestniczą³⁴. Z tego też powodu możemy powtarzać za św. Pawłem: „Z radością dziękujcie Ojcu, który was uzdolnił do uczestnictwa w dziele świętych w światłości” (Kol 1,11c-12)³⁵.

Konieczność rozwoju należy do samej natury człowieka. Jest wezwaniem Boga osobowego do człowieka-osoby, by się rozwijał, wewnątrznie się ubogacał i coraz pełniej posiadał siebie. Przez to będzie mógł wspaniałomyślnie dawać siebie innym, łączyć się z nimi w miłości i wykraczać ponad siebie. W pracy nad rozwojem duchowym nie może być nigdy stagnacji, mamy nieustannie iść naprzód i pełnić to, co przy pomocy łaski Bożej uznamy w danej chwili za swój obowiązek. Czynnikiem istotnym doskonałości jest miłość, a więc postęp duchowy łączy się ze stałym wzrastaniem w tej cnocie. Przejawia się to w codziennym życiu nastawieniem na dobro i czynienie tego, czego Bóg od nas oczekuje. Takie dążenie do świętości widoczne jest w sumiennym spełnianiu obowiązków stanu³⁶. Należy jednak pamiętać o zasadniczej prawdzie, że rozwój duchowy nie jest sprawą samego Boga ani samego człowieka. Życie duchowe jest życiem nadprzyrodzonym i człowiek nie może go wymoldlić bez pomocy łaski Bożej. Z inicjatywą uprzedzającą wychodzi Bóg wlewając w nas Ducha Świętego, który sprawia, że jesteśmy w stanie prosić o łaskę.

²⁹ Por. W. Słomka, *Wizja świętości...*, dz. cyt., s. 93.

³⁰ KK 34.

³¹ Zob. KDK 43.

³² Zob. ChI 59.

³³ Tamże, 8.

³⁴ Zob. tamże, 16.

³⁵ Por. KK 39-40; W. Słomka, *Wizja świętości...*, dz. cyt., s. 88-90.

³⁶ Zob. A. Słomkowski, *Teologia życia duchowego w świetle Soboru Watykańskiego II*, Ząbki 2000, s. 105-106.

Dlatego nie możemy być pewnymi siebie, a ufać jedynie Bogu, otwierając swoje serce i od Niego wszystkiego oczekiwać. Ostatecznie świętość każdego człowieka jest obrazem świętości Boga, który jest Miłością³⁷.

2.2. Chrzcielna duchowość laikatu

Dążenie do świętości jest konsekwencją wiary i przyjęcia sakramentu Chrztu świętego³⁸. U podstaw chrześcijańskiej duchowości leży żywa, wyznawana i praktykowana wiara w Jezusa Chrystusa. W rozwoju duchowym dążymy ku pełni życia w osobowym spotkaniu z Bogiem³⁹. Łaska chrztu jest fundamentem w budowaniu tej relacji⁴⁰.

Otrzymany dar świętości staje się zadaniem, któremu trzeba podporządkować całe życie „albowiem wołą Bożą jest wasze uświęcenie” (1Tes 4, 3)⁴¹. Kiedy wspinamy się drogą ku świętości potrzebujemy w życiu radykalizmu Kazania na Górze⁴². Pomocą, podłożem realizacji tych przedsięwzięć jest modlitwa indywidualna i wspólnotowa. Obecność w nas Boga w Trójcy Jedynej sprawia, że modlitwy wciąż się uczymy, bo jest to nieustanny dialog z Chrystusem, który sprawia w nas Duch Święty. Jest to proces dynamiczny postępujący w Chrystusie, przez Chrystusa coraz głębiej i głębiej, aż do kontemplacji oblicza Ojca. Osoba owładnięta Miłością staje się coraz bardziej wrażliwa na poruszenia serca i z dziecięcą ufnością zawiera się ukochanemu Ojcu. Z modlitwy, przeżywanej w pełni zwłaszcza podczas liturgii, czerpiemy siły do życia, spokój i radość⁴³. Chrzest daje nam poczucie pewności, że Bóg jest obecny w naszym życiu, uszlachetnia je, daje moc do walki ze złem i kieruje drogą ku świętości. To nowe życie mobilizuje chrześcijanina do ciągłej aktualizacji duchowości chrzcielnej⁴⁴.

Ziarno drogi misyjnej zostaje w nas zaszczipione przez chrzest⁴⁵. Dlatego mamy obowiązek być świadkami obecności i działania Chrystusa pośród nas, Jego mocy i nieograniczonego królowania w świecie⁴⁶. Otrzymując łaskę wiary, jesteśmy zobligowani nieść światu Boże dzieciństwo, by Bóg Ojciec zobaczył w nas współdziedziców swego Syna⁴⁷. Ewangelizacja tworzy podstawę wiary wszystkich chrześcijan, bez względu na przynależność konfesyjną i jednocześnie zobowiązuje do konsekwentnego podjęcia zobowiązań chrzcielnych.

³⁷ Zob. tamże, s. 110-111.

³⁸ Zob. NMI 30.

³⁹ Por. L. Bouyer, *Wprowadzenie do życia duchowego. Zarys teologii ascetycznej i mistycznej*, tłum. L. Rutowska, Warszawa 1982, s. 13-15.

⁴⁰ Por. S. Suwiński, *Nowe życie i duchowość chrzcielna*, „Studia Gdańskie” 39(2016), s. 69, 75.

⁴¹ Zob. NMI 30.

⁴² Por. tamże, 31.

⁴³ Por. tamże, 32.

⁴⁴ Por. S. Suwiński, *Nowe życie i duchowość chrzcielna...*, dz. cyt., s. 76.

⁴⁵ Por. J. Skawroń, *Chrzest Święty zapomniany przez zsekularyzowanych katolików. Fakt i wyzwanie*, „Roczniki Teologiczne” 62(2015)5, s. 110.

⁴⁶ Por. NMI 33.

⁴⁷ Por. S. Suwiński, *Nowe życie i duchowość chrzcielna...*, dz. cyt., s. 69, 75-77.

Wszystkie Kościoły chrześcijańskie głoszą rzeczywistość zbawczą, która potrzebuje jedności: jeden Bóg, jeden Chrystus, jeden Duch, jeden chrzest, jedna Eucharystia⁴⁸.

Papież Jan Paweł II otwierając *Drzwi Święte* wspólnie z Prymasem Anglikańskim i Metropolitą z Ekumenicznego Patriarchatu Konstantynopola, w obecności przedstawicieli Kościołów i wspólnot kościelnych z całego świata zwrócił uwagę na duchowość ekumeniczną ludzi ochrzczonych. Przypomnił nam o jedności w Duchu Świętym wszystkich przynależnych do Kościoła. Zauważył, że niewyczerpalna moc Ducha Świętego jest zdolna obdarować nas tym, czego nawet się nie spodziewamy⁴⁹. Wspólne dla wierzących ochrzczonych jest świadectwo dawane Chrystusowi aż do przelania krwi. Święci męczennicy wywodzą się z wszystkich Kościołów i wspólnot kościelnych otwierających im drogę do komunii zbawienia⁵⁰.

Sobór wyjaśnił, że dążenie do ideału doskonałości, nie jest wizją życia nadprzyrodzonego dla wybranych, ale indywidualną drogą każdego człowieka. Promocja laikatu przez Sobór nie nadała mu nowych praw. Dokumenty soborowe wystawiają katolikom świeckim wysoki stopień dojrzałości chrześcijańskiej, nawiązując do sumienia i świadomej odpowiedzialności za Kościół. Prawo pełnego uczestniczenia w życiu Kościoła zostało zaszczerpione świeckim wraz z sakramentem Chrztu⁵¹.

3. Udział chrześcijan w trojkiej godności i misji Chrystusa

W XIX wieku panowała w Kościele mentalność nastawiona bardziej na formację i pielęgnowanie życia wewnętrznego wśród duchownych niż świeckich. Laika definiowało się przez zaprzeczenie pojęcia duchowny⁵². Sobór Watykański II w odpowiedzi na pytanie *kim są wierni świeccy*, stwierdził, że są to wierni, wcieleni przez chrzest w Chrystusa, ustanowieni jako Lud Boży, będący uczestnikami kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Chrystusa. Specyfiką powołania laikatu jest szukanie Królestwa Bożego zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej⁵³.

3.1. Uczestnictwo świeckich w misji kapłańskiej Chrystusa

Kapłaństwo hierarchiczne i kapłaństwo wiernych świeckich, chociaż różnią się stopniem i istotą, jednak we właściwy sobie sposób uczestniczą w jedynym kapłaństwie Chrystusa. Chrześcijanie świeccy wszczepieni w Chrystusa i namaszczeni Duchem Świętym mocą sakramentów Chrztu i Bierzmowania są przygotowani i zobowiązani przyczyniać się do rozszerzania Bożego planu zbawienia na wszystkich ludzi całej ziemi. Prawda o powszechnym kapłań-

⁴⁸ Por. W. Hryniewicz, *Ekumenizm*, „Kalendarz Ekumeniczny 2000”.

⁴⁹ Por. NMI 12.

⁵⁰ Por. Cz. Drażek, *Jan Paweł II – wskazania na trzecie tysiąclecie*, Kraków 2001, s. 56.

⁵¹ Por. B. Kominek, *Kościół po Soborze*, Paris 1969, s. 24-25.

⁵² Por. M. Fiałkowski, *Formacja chrześcijańska...*, dz. cyt., s. 130.

⁵³ Zob. KK 31.

stwie wiernych pomaga ustawić kierunek życia duchowego i włączyć swoje osobiste życie w Chrystusa i Kościół⁵⁴.

Najwyższy Arcykapłan rozumie nasze słabości, potrafi nam współczuć ponieważ był doświadczony we wszystkim na nasze podobieństwo, z wyjątkiem grzechu (Hbr 4,14-15;5,1-2). Jezus Chrystus wiążąc człowieka ze swoim życiem i posłannictwem uzdalnia go do uświęcania świata od wewnątrz, tak by mógł dawać świadectwo swoim życiem przez uczynki, modlitwę, apostołskie przedsięwzięcia, życie rodzinne, pracę i wypoczynek. Jeśli to wszystko odbywa się w Duchu Świętym, a wszelkie trudności i utrapienia są cierpliwie pokonywane, stają się duchowymi ofiarami miłymi Panu Bogu. Składamy je Bogu Ojcu podczas celebrowania Eucharystii wraz z Ciałem i Krwią Pańską, uświęcając świat dla Niego. W ten sposób Jezus Chrystus daje ludziom wierzącym zaszczyt udziału w swojej misji kapłańskiej⁵⁵. Dotykamy tu ważnych prawd życia duchowego, bowiem wierni mocą kapłaństwa powszechnego współdziałają w ofiarowaniu Eucharystii przez ręce kapłana urzędowego⁵⁶. Liturgia jest zatem wypełnianiem funkcji kapłańskiej Chrystusa⁵⁷. Trzeba też dodać, że ma to być udział nie tylko bierny, ale czynny, świadomy i pełny. Jest to nie tylko prawo wiernych, lecz także ich obowiązek uczestniczenia w kulcie. Wszyscy uczniowie Chrystusa mają samych siebie składać jako ofiarę żywą, świętą i miłą Bogu (por. Rz 12,1)⁵⁸.

Katolicy świeccy aktualizują swoje kapłaństwo przez przyjmowanie sakramentów, modlitwę i dziękczynienie, przez świadectwo życia, wyrzeczenie się siebie i czynną miłość⁵⁹.

3.2. Uczestnictwo świeckich w misji prorockiej Chrystusa

Obowiązek i prawo świeckich do apostołstwa wypływa z ich zjednoczenia z Chrystusem Głową. Udział Lud Bożego w prorockim urzędzie Chrystusa dotyczy głoszenia prawdy Bożej, szczególnie poprzez dawanie świadectwa życia wiarą i miłością. Włączenie świeckich w prace apostołskie Kościoła ma podstawę w chrzcie świętym. Będąc członkami Mistycznego Ciała Chrystusa mają za zadanie promieniować w świecie wiarą i sobą głosić Chrystusa. Zajmując się sprawami codziennymi, żyjąc w rodzinie, podejmując obowiązki zawodowe, społeczne czy polityczne, mają tak kierować doczesnością, by rozwijała się według planu Bożego⁶⁰.

Apostolstwo dokonuje się w wierze, nadziei i miłości, które Duch Święty rozlewa w sercach wszystkich członków Kościoła⁶¹. Ludzie świeccy powołani są, by ze wszystkich swoich sił przyczyniali się do ciągłego wzrastania Kościo-

⁵⁴ Zob. A. Słomkowski, *Teologia życia duchowego...*, dz. cyt., s. 76.

⁵⁵ Zob. KK 34.

⁵⁶ Zob. KL 48.

⁵⁷ Zob. tamże, 7.

⁵⁸ Zob. A. Słomkowski, *Teologia życia duchowego...*, dz. cyt., s. 77.

⁵⁹ Zob. KK 10.

⁶⁰ Zob. tamże, 31.

⁶¹ DA 3.

ła i jego uświęcania, wykorzystując otrzymane dary. Mogą oni sprawić, że Kościół będzie obecny i aktywny w miejscach dostępnych tylko dla nich⁶².

Świeccy wypełniają swoją misję prorocką również przez ewangelizację, tzn. głoszenie Chrystusa zarówno świadectwem życia, słowem, jak i czynem. W przypadku laikatu niesienie światła Ewangelii nabiera swoistego charakteru i szczególnej skuteczności przez to, że dokonuje się w zwykłych warunkach właściwych światu⁶³. Prawdziwy apostoł szuka okazji głoszenia Chrystusa słowem dla wierzących i niewierzących⁶⁴. Doprowadzanie innych do wiary jest zadaniem każdego chrześcijanina, a drogą do tego rodzaju posłannictwa jest uczynienie wszystkiego w swoim życiu funkcją miłowania Boga i człowieka⁶⁵.

Wśród różnych prac apostołstwa ważne miejsce zajmuje działalność społeczna chrześcijan. Podejmują oni różne inicjatywy, a szczególnie cenne uczynki miłosierne wobec ubogich i chorych oraz dzieła miłosierdzia i wzajemnej pomocy w różnorodnych ludzkich potrzebach. Świadcząc taką miłość wszystkim bez wyjątku, trzeba w bliźnim widzieć obraz Boga. Z delikatnością należy odnosić się do wolności i godności osoby otrzymującej wsparcie zachowując czystość intencji⁶⁶.

Należy wspomnieć (bo jest to oddzielny obszerny temat) o osobach świeckich konsekrowanych. Jest to najbardziej specyficzna i zaskakująca forma powołania, jakie Bóg proponuje człowiekowi na ziemi. Powołanie do życia według rad ewangelicznych można nazwać powołaniem najbardziej prorockim, ponieważ oznacza ono taki sposób życia, który jest czytelną formą świadczenia o istnieniu Boga i o Jego miłości do człowieka. Z drugiej strony powołanie to jest potwierdzeniem zdolności człowieka do tego, by już tu i teraz, w trudnych realiach życia doczesnego, świadczyć o wiecznej przyszłości, którą Bóg przygotował dla każdego z nas⁶⁷.

Świeccy przynależą do określonego stanu (małżeńskiego i rodziny, życie bezżenne czy wdowieństwo, uwarunkowanie chorobą, działalność zawodowa i społeczna), który nadaje ich życiu duchowemu szczególne znamię. Posługując się własnymi darami otrzymanymi od Ducha Świętego odpowiadają za permanentne doskonalenie się w odpowiednich dla siebie uwarunkowaniach⁶⁸.

3.3. Uczestnictwo świeckich w misji królewskiej Chrystusa

Wierni przez chrzest mają udział również w królewskim urzędzie Chrystusa, który przez swoje posłuszeństwo aż do śmierci, został wywyższony przez Ojca (por. Flp 2,8-9) i wszedł do chwały swego Królestwa. Tej władzy królewskiej Chrystus udzielił także swoim uczniom, by posiadając dar królewskiej

⁶² Zob. KK 33.

⁶³ Zob. tamże, 35.

⁶⁴ Zob. DA 6.

⁶⁵ Zob. KK 36.

⁶⁶ Zob. DA 7-8.

⁶⁷ Zob. M. Dziewiecki, *Powołanie do życia konsekrowanego*, <http://docplayer.pl/10217868-Powolanie-do-zycia-konsekrowanego.html> (dostęp: 19.01.2017).

⁶⁸ Zob. DA 4.

wolności stawali się panami siebie, a przez zaparcie się siebie oraz przez święte życie mogli pokonywać w sobie samych panowanie grzechu⁶⁹. Miłość w sercach naszych rozlewana jest przez Ducha Świętego i dzięki niej człowiek może spełniać się w życiu. W miarę jak będziemy realizować siebie w dawaniu siebie, czyli w miłości, będzie w nas wzrastał nowy człowiek. Sobór Watykański II w konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym stwierdza, że człowiek nie może odnaleźć się w pełni inaczej, jak tylko poprzez bezinteresowny dar z siebie⁷⁰. Jako osoba jest powołany do miłości, czyli do posiadania siebie w dawaniu siebie, tylko w ten sposób może urzeczywistnić siebie i wtedy znajduje szczęście⁷¹. Chrystus przyszedł, by służyć, Maryja jest służebnicą Pańską. Służba to jedyna droga do prawdziwej wielkości człowieka, to właśnie posiadanie siebie w udzielaniu się innym⁷².

Chrystus jest Królem wszystkich i chce za pośrednictwem wiernych świeckich rozszerzać swoje królestwo sprawiedliwości, miłości i pokoju na cały świat. Wszystko ma być poddane Bożemu panowaniu. Każdy ochrzczony został wszczepiony w Chrystusa, otrzymał Ducha Świętego, który jest wewnętrzną mocą harmonizującą serca ludzi z sercem Jezusa, aby byli zdolni miłować braci tak jak On. Możemy powiedzieć, że Duch Święty przemienia serca całej wspólnoty kościelnej, aby była świadkiem miłości Ojca, który pragnie z całej ludzkości uczynić w Chrystusie jedną rodzinę. Działalność Kościoła jest więc wyrazem miłości pragnącej całkowitego dobra człowieka. Miłość jest zatem służbą pełnioną przez Kościół, szczególnie wobec cierpiących i potrzebujących⁷³. Jest to równocześnie posługa duchowa, bo w niej realizuje się podstawowe zadanie Kościoła, jakim jest świadczenie miłości. *Caritas* nie jest rodzajem opieki społecznej, ale należy do natury Kościoła⁷⁴.

Współcześnie w życiu chrześcijańskim istnieje potrzeba zwrócenia większej uwagi na znaczenie chrztu św. Jako sakrament inicjacji chrześcijańskiej wywiera on ogromny wpływ na kierunek życia duchowego człowieka. W tym kontekście konieczne jest nieustanne uświadamianie skutków tego sakramentu, który gładzi grzechy, włącza w Kościół, daje Ducha Świętego, namaszcza niezatartym znamieniem, czyni nas przynależnymi do Chrystusa i włącza w Jego urząd kapłański, proroczy i królewski, odradza i staje się fundament nowego życia.

Zakończenie

Z powyższych rozważań wynika, że droga człowieka do świętości jest procesem trwającym tu i teraz w przestrzeni życia. Kościół stale przypomina

⁶⁹ Zob. Rz 6, 12; por. KK 30.

⁷⁰ Zob. KDK 24 c.

⁷¹ Zob. F. Blachnicki, *Oaza Nowego Życia stopnia podstawowego...*, dz. cyt., s. 60.

⁷² Por. tamże, s. 71.

⁷³ Por. Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 33.

⁷⁴ Zob. tamże, 35-38.

o powołaniu do chrześcijańskiej doskonałości i do niej prowadzi. Perspektywa świętości nie jest abstrakcją, a fundamentalnym tematem wiary katolickiej. Pierwociny świętości to największa radość, jakiej Kościół pielgrzymujący może zaznać tu na ziemi.

Naszkicowane zagadnienia wskazują, że podstawą nowego życia duchowego jest sakrament chrztu. Każdy ochrzczony, poczynszy od pracy nad sobą, aż po misję w życiu społecznym, zobowiązany jest zachować wymagania Ewangelii i pogodzić w sobie Kościół ze światem. To stanowi istotę życia duchowego chrześcijan żyjących w świecie. We wspólnocie Kościoła chrześcijanin powinien odnaleźć swoje miejsce.

Planu życia, a tym bardziej drogi rozwoju duchowego, nie możemy zaprogramować. Potrzebujemy uważnie wsłuchiwać się w wolę Bożą. Chcemy być szczęśliwi, a możemy ten stan na trwale osiągnąć tylko w Bogu i przez Boga. Jak mówi psalmista: „O Tobie mówi moje serce: «Szukaj Jego oblicza!» Szukam, o Panie, Twojego oblicza; swego oblicza nie zakrywaj przede mną” (Ps. 27,8). Czasami czujemy się zagubieni we współczesności maksymalnie zorganizowanej i „zapiętej na ostatni guzik”. Szukamy chwil samotności, wytnienia, spotkania z Bogiem w swoim sercu, by wysłuchać, co nam chce powiedzieć, oraz by nie utracić tego, co najważniejsze w życiu. Świętości trzeba chcieć i pragnąć. Kościół pokazuje wzory życia wielu świętych, ale każdy z nas jest osobą jedyną i niepowtarzalną, a naszą drogę pokazuje Duch Święty kierując natchnienia pod adresem naszego serca. Dążąc do świętości nie musimy wymyślać wielkich rzeczy, trzeba po prostu być do dyspozycji Boga, nawet w najdrobniejszych sprawach. Istotna jest świadomość, że życia nadprzyrodzonego nie możemy wymodlić bez pomocy łaski Bożej. Dlatego w pielęgnowaniu świętego życia, które jest naszym przywilejem i obowiązkiem, potrzebujemy pokory i bezgranicznego zaufania jedynie Bogu.

W niniejszym artykule podjęto problem duchowości osób świeckich trzeciego tysiąclecia rozumianej jako uczestnictwo chrześcijan w trojkiej godności i misji Chrystusa. Zwięźle przedstawiono nowe nurty duchowości XXI wieku, które zainspirował Sobór Watykański II. Podkreślono, że u podstaw chrześcijańskiej duchowości jest powszechne powołanie do świętości, które jest konsekwencją przyjęcia Chrztu świętego. Uwypuklono, że do świętości powołani są wszyscy – nie tylko osoby konsekrowane, ale także świeccy. Jedna i jedyna świętość różnie się wyraża u poszczególnych ludzi, którzy dążą do doskonałej miłości żyjąc we właściwych sobie stanach życia. Specyfiką powołania do świętości wiernych świeckich jest miejsce jej realizacji w świecie z wyraźnym akcentowaniem jedności wiary i życia.

THE SPIRITUALITY OF LAY PEOPLE OF THE THIRD MILLENNIUM IN THE TRIPLE DIGNITY AND MISSION OF CHRIST

Summary

The article describes the spirituality of lay people of the third millennium. It involves the participation of Christians in the triple dignity and mission of Christ. New trends in the 21st century spirituality have been briefly discussed. They have been inspired by the Second Vatican Council. The broader context of the article was the universal call to holiness, which is a basis of Christian spirituality, and is the consequence of receiving baptism. As it is known, all people are called to holiness - not just consecrated persons but also lay people. One and only holiness is expressed in different ways in individuals who strive for perfect love in their chosen condition. The lay faithful pursue their vocation to holiness, living in the world, and give an example of the unity of life and of faith.

The article deals with the spirituality of the third millennium: the cultural and social and spiritual-religious trends, the baptismal spirituality of the laity, and the universal vocation to holiness in response to the call of the Second Vatican Council to promote Christianity in the dignity and mission of Christ (priestly, prophetic and royal).

Key words: lay Catholics, theology of laity, spirituality.

Bibliografia

- Augustyn J., *Rady ewangeliczne. Nie tylko dla osób zakonnych*, Kraków 2015.
- Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, Rzym 25.12.2005.
- Błachnicki F., *Oaza Nowego Życia stopnia podstawowego, Podręcznik, Część B szczegółowa, Światło-Życie*, [b.m.d.].
- Bouyer L., *Wprowadzenie do życia duchowego. Zarys teologii ascetycznej i mistycznej*, tłum. L. Rutowska, Warszawa 1982.
- Chmielewski M., *Nurty we współczesnej duchowości*, <http://www.orkk.pl/kongresy-tematyczne/formacja-duchowa/inspiracje-52081/238-nurty-we-wspoczesnej-duchowoci> (dostęp: 16.11.2016).
- Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, (18.11.1965), w: *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, s. 377-401.
- Drażek Cz., *Jan Paweł II - wskazania na trzecie tysiąclecie*, Kraków 2001.
- Dziewiecki M., *Powołanie do życia konsekrowanego*, <http://docplayer.pl/10217868-Powolanie-do-zycia-konsekrowanego.html> (dostęp: 19.01.2017).
- Fiałkowski M., *Formacja chrześcijańska Katolików świeckich w świetle nauczania kościoła współczesnego. Studium teologiczno-pastoralne*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010.
- Hryniewicz W., *Ekumenizm*, „Kalendarz Ekumeniczny” 2000, <https://ekai.pl/diecezje/krakowska/x55222/ks-prof-wojciech-misztal-z-upjp-czy-media-potrzebuj-duchowosci/?print=1> (dostęp: 07.01.2017).
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*, Rzym 4.03.1979.
- Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*. Na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, Watykan 6.01.2001.

- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Christifideles laici*. O powołaniu i posłannictwie świeckich w Kościele i na świecie 20 lat po Soborze Watykańskim II, (Rzym 30.12.1988), w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I, Kraków 1996, s. 270-377.
- Kominek B., *Kościół po Soborze*, Paris 1969.
- Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, (21.11.1964), w: *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-166.
- Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, (7.12.1965), w: *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, s. 526-606.
- Konstytucja o Liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, (4.12.1963), w: *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, s. 48-78.
- Lazzati G., *Duchowość świecka*, tłum. B. Piotrowska, Kraków 1993.
- Misztal W., *Czy media potrzebują duchowości?*, <https://ekai.pl/diecezje/krakowska/x55222/ks-prof-wojciech-misztal-z-upjp-czy-media-potrzebuj-duchowosci/?print=1> (dostęp: 07.01.2017).
- Ropiak S., *Charyzmat Ruchu Światło-Życie*, <http://warmia.oaza.pl/teksty-podstawowe/22-charyzmat-ruchu> (dostęp: 10.02.2017).
- Ropiak S., *Eklezjologia Soboru Watykańskiego II w ujęciu Sługi Bożego księdza Franciszka Blachnickiego*, „*Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne*”, 46-50(2000), s. 122-129.
- Ropiak S., *Formacja rodziny na przykładzie Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie i Wspólnoty Dobrego Pasterza w Olsztynie*, w: *Rodzina w jednoczącej się Europie*, red. W. Nowak, M. Tunkiewicz, Olsztyn 2003, s. 123-129.
- Ropiak S., *Pedagogia personalistyczno – maryjnej koncepcji Nowego Człowieka realizowana we Wspólnocie Dobrego Pasterza Ruchu – Życie*, „*Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne*” 69(2004), s.75-89.
- Skawron J., *Chrzest Święty zapomniany przez zsekularyzowanych katolików. Fakt i wyzwanie*, „*Roczniki Teologiczne*” 62(2015)5, s. 107-122
- Słomka W., *Wizja świętości w dokumentach Soboru Watykańskiego II*, w: *Duchowość na progu trzeciego tysiąclecia*, red. M. Chmielewski, Lublin 1999, s. 87-100.
- Słomkowski A., *Teologia życia duchowego w świetle Soboru Watykańskiego II*, opr. M. Chmielewski, Ząbki 2000.
- Suwiński S., *Nowe życie i duchowość chrzcielna*, „*Studia Gdańskie*” 39(2016), s. 69-79.